

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2020/79

Karar Sayısı : 2023/113

Karar Tarihi : 22/6/2023

R.G.Tarih-Sayı : 11/10/2023-32336

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Çayırılı Asliye Ceza Mahkemesi (E.2020/79)
2. Gaziantep 23. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2020/85)
3. Adana 19. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2020/99)
4. Kula Asliye Ceza Mahkemesi (E.2021/10)
5. Antalya 9. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2022/30)
6. İzmir 28. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2022/44)
7. Uşak 3. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2022/131)
8. Kadirli Ağır Ceza Mahkemesi (E.2022/151)
9. Antalya 27. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2023/11)
10. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (E.2023/26)
11. Ankara 39. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2023/85)
12. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi (E.2023/89)
13. Diyarbakır 9. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2023/91)

İTİRAZLARIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

1. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

a. (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının,

b. (7) numaralı fıkrasında yer alan "...yaş küçüklüğü,..." ibaresinin,

2. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin,

Anayasa'nın Başlangıç Kısmı ile 2., 6., 7., 8., 9., 10., 13., 36., 38., 87., 90., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Kasten yaralama, hakaret, tehdit, trafik güvenliğini tehlikeye sokma, hükümlü veya tutuklunun kaçması suçlarından açılan davalarda itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 251. maddesi şöyledir:

“Basit yargılama usulü

Madde 251 – (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.) (Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenleme:17/10/2019-7188/24 md.)

(1) Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir. (Ek cümle:8/7/2021-7331/23 md.) 175 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca duruşma günü belirlendikten sonra basit yargılama usulü uygulanmaz.

(2) Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianame; sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenir. Tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususu da belirtilir. Ayrıca, toplanması gereken belgeler, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilir.

(3) Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanunu'nun 61 inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir. Mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir.

(4) Mahkemece, koşulları bulunması hâlinde; kısa süreli hapis cezası seçenек yaptırımlara çevrilebilir veya hapis cezası ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

(5) Hükümde itiraz usulü ile itirazın sonuçları belirtilir.

(6) Mahkemece gerekli görülmesi hâlinde bu madde uyarınca hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilir.

(7) Basit yargılama usulü, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmaz.

(8) Basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.

2. 252. maddesi şöyledir:

“Basit yargılama usulünde itiraz

Madde 252 – (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.) (Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenleme:17/10/2019-7188/25 md.)

(1) 251 inci madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir.

(2) İtiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılır ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında 223 üncü

madde uyarınca hüküm verilebilir. Taraflara gönderilecek davetiyede bu husus yazılır. Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır.

(3) Mahkeme, ikinci fıkra uyarınca hüküm verirken, 251 inci madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağlı değildir. Ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251 inci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan indirim korunur.

(4) İtiraz üzerine verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanır.

(5) İkinci fıkra uyarınca verilen hükümlere karşı genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabilir.

(6) Birinci fıkradaki itirazın, süresinde yapılmadığı veya kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan tarafından yapıldığı mahkemesince değerlendirildiğinde dosya, 268 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderilir. Mercii bu sebepler yönünden incelemesini yapar ve kararını gereği için mahkemesine gönderir.”

II. İLK İNCELEME

A. E.2020/79 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 15/10/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. Bakılmakta olan davanın konusu sanığın eşe karşı kasten yaralama ve hakaret suçlarından cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin iptalini talep etmiştir.

4. Davaya konu yargılama sürecinde, sanıkla ilgili yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı bir suç durumunun bulunmadığı, yine sanığın üzerine atılı suçlardan birinin basit yargılama usulü kapsamına girip diğerinin girmediğine ilişkin bir durumun da söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre itiraz konusu kuralın basit yargılama usulünün yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmayacağına ilişkin (7) numaralı fıkrası ile basit yargılama usulü kapsamına giren bir suçun,

Esas Sayısı : 2020/79

Karar Sayısı : 2023/113

kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmayacağını öngören (8) numaralı fıkrasının bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu itibarla anılan Kanun'un 251. maddesinin (7) ve (8) numaralı fıkralarına ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

5. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

A. (7) ve (8) numaralı fıkralarının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Kalan kısmının esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2020/85 Sayılı Başvuru Yönünden

6. Anılan İçtüzük hükümleri uyarınca Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 12/11/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

7. Bakılmakta olan davanın konusu sanığın eşe karşı kasten yaralama suçundan cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin iptalini talep etmiştir.

8. E.2020/79 sayılı başvurunun ilk inceleme bölümünde belirtilen gerekçeler bu başvuru yönünden de geçerlidir. Bu itibarla anılan Kanun'un 251. maddesinin (7) ve (8) numaralı fıkralarına ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

9. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

A. (7) ve (8) numaralı fıkralarının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Kalan kısmının esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2020/99 Sayılı Başvuru Yönünden

10. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 24/12/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Esas Sayısı : 2020/79

Karar Sayısı : 2023/113

11. Bakılmakta olan davanın konusu sanığın trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin (1), (2), (3) ve (6) numaralı fıkraları ile 252. maddenin (2) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir.

12. Mahkeme iddianamenin kabulünden sonra basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmesi aşamasında Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Dolayısıyla anılan Kanun'un basit yargılama usulünü düzenleyen 251. maddesi uyarınca verilmiş bir hükme yönelik bir itirazın bulunmadığı gözetildiğinde Kanun'un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu itibarla anılan fıkra ile ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

13. Açıklanan nedenle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

A. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1), (2), (3) ve (6) numaralı fıkralarının esasının incelenmesine, Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkra ile ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

karar verilmiştir.

Ç. E.2021/10 Sayılı Başvuru Yönünden

14. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 4/2/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlandırma sorunları görüşülmüştür.

15. Bakılmakta olan davanın konusu suça sürüklenen çocuğun trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesinin (12) numaralı fıkrası ile 251. maddenin (7) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir.

16. Davada başvuran Mahkemece iddianamenin kabul edilerek kovuşturma evresine geçildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu aşamada 5271 sayılı Kanun'un seri muhakeme usulüne yönelik olan 250. maddesinin (12) numaralı fıkrasının bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu itibarla anılan maddeye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

17. Öte yandan davada suça sürüklenen çocukla ilgili akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılmasının izne ya da talebe bağlı olduğu suçlarla ilgili herhangi bir durumun da bulunmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre anılan Kanun'un 251. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "...akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik..." ve "...ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar..." ibarelerinin de itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu ibarelere ilişkin başvurunun da Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

Esas Sayısı : 2020/79

Karar Sayısı : 2023/113

18. Ayrıca Kanun'un 251. maddesinin (7) numaralı fıkrasının kalan kısmında yer alan "*Basit yargılama usulü...*", "*...hâlleri...*" ve "*...hakkında uygulanmaz.*" ibareleri yaş küçüklüğünün yanı sıra bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmayan akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar yönünden de geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla söz konusu fıkranın kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek "*...yaş küçüklüğü...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

19. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

A. 23. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 250. maddesinin (12) numaralı fıkrasının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkra ile ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

1. (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik...*" ve "*...ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar...*" ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. (7) numaralı fıkrasının kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "*...yaş küçüklüğü...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

D. E.2022/30 Sayılı Başvuru Yönünden

20. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 24/3/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

21. Bakılmakta olan davada mahkemenin basit yargılama usulünün uygulanmasından vazgeçerek genel hükümlere göre yargılamaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan ve basit yargılama usulünün uygulanması konusunda hâkime takdir yetkisi tanıyan "*...verilebilir.*" ibaresinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu itibarla anılan ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

22. Açıklanan nedenle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

A. (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...verilebilir.*" ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (1) numaralı fıkrasına 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen ikinci cümlenin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

E. E.2022/44 Sayılı Başvuru Yönünden

23. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/4/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

F. E.2022/131 Sayılı Başvuru Yönünden

24. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 9/11/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

25. Bakılmakta olan davanın konusu sanığın basit yaralama suçundan cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 251. ve 252. maddelerinin iptallerini talep etmiştir.

26. E.2020/79 sayılı başvurunun ilk inceleme bölümünde 251. madde ile ilgili belirtilen gerekçeler bu başvuru yönünden de geçerlidir. Bu itibarla anılan Kanun'un 251. maddesinin (7) ve (8) numaralı fıkralarına ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

27. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

A. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

1. (7) ve (8) numaralı fıkralarının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Kalan kısmının esasının incelenmesine,

B. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

G. E.2022/151 Sayılı Başvuru Yönünden

28. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 13/12/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Ğ. E.2023/11 Sayılı Başvuru Yönünden

Esas Sayısı : 2020/79

Karar Sayısı : 2023/113

29. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 25/1/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

30. Bakılmakta olan davanın konusu sanığın hakaret ve tehdit suçlarından cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 251. ve 252. maddelerinin iptallerini talep etmiştir.

31. E.2020/79 sayılı başvurunun ilk inceleme bölümünde 251. madde ile ilgili belirtilen gerekçeler bu başvuru yönünden de geçerlidir. Bu itibarla anılan Kanun'un 251. maddesinin (7) ve (8) numaralı fıkralarına ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

32. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

A. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

1. (7) ve (8) numaralı fıkralarının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Kalan kısmının esasının incelenmesine,

B. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

H. E.2023/26 Sayılı Başvuru Yönünden

33. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 16/2/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

34. Bakılmakta olan davanın konusu sanığın hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında...*" ibaresi ile anılan maddenin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin "*sanığın haklı itirazı*" yönünden iptallerini talep etmiştir.

35. Bakılmakta olan davada ilk derece mahkemesi tarafından basit yargılama usulü uygulanmaksızın duruşma günü belirlenmiş ve sanığın yakalanması sonrasında 12/1/2022 tarihli duruşmada savunması alınarak hüküm kurulmuştur. Anılan oturumda duruşma açılması gerekçe gösterilerek basit yargılama usulünün uygulanmamasına karar verilmiştir.

36. Söz konusu Kanun'un 252. maddesinin (2) fıkrasında basit yargılama usulü ile verilmiş olan bir karara itiraz hâlinde mahkemece yapılacak işlemler düzenlenmiştir. Anılan maddenin (3) numaralı fıkrasında ise itiraz hâlinde mahkemenin basit yargılama usulü ile verilmiş ilk karar ile

Esas Sayısı : 2020/79

Karar Sayısı : 2023/113

bağlı olmadığı ve 251. maddenin (3) numaralı fıkrası uyarınca yapılan indirimin hangi durumlarda korunacağı hüküm altına alınmıştır. Bakılmakta olan davada sanık hakkında basit yargılama usulü uygulanmamıştır. Bu itibarla Kanun'un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında...*" ibaresi ile anılan maddenin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu ibare ve cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

37. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

A. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen ikinci cümlelerin esasının incelenmesine,

B. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında...*" ibaresinin,

2. (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin "*sanığın haklı itirazı*" yönünden,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ve cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

E. 2023/85 Sayılı Başvuru Yönünden

38. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 5/4/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

39. Bakılmakta olan davanın konusu sanığın hakaret suçundan cezalandırılması talebine ilişkindir. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesinin (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının iptallerini talep etmiştir.

40. Anılan maddenin itiraz konusu (4) numaralı fıkrası basit yargılama usulü neticesindeki hükme yönelik itiraz üzerine verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma imkânı varsa bu sanıkların da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanacağını, itiraz konusu (6) numaralı fıkra ise itirazın süresinde yapılmadığı veya kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan tarafından yapıldığı mahkemesince değerlendirildiğinde dosyanın itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderileceğini, söz konusu merciin bu sebepler yönünden incelemesini yapacağını ve kararını gereği için mahkemesine göndereceğini öngörmektedir.

41. Bakılmakta olan davada ise tek sanığın bulunması ve sanık hakkında kurulan hükme yönelik itirazın süresinde ve kanun yoluna başvurma hakkı bulunan katılan tarafından yapıldığı gözetildiğinde itiraz konusu (4) ve (6) numaralı fıkraların bakılmakta olan davada uygulanma

Esas Sayısı : 2020/79

Karar Sayısı : 2023/113

imkânının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla anılan fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

42. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin;

A. (4) ve (6) numaralı fıkralarının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (2), (3) ve (5) numaralı fıkralarının esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

İ. E.2023/89 Sayılı Başvuru Yönünden

43. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 18/5/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

J. E.2023/91 Sayılı Başvuru Yönünden

44. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 18/5/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

A. E.2020/85 Sayılı Başvuru Yönünden

45. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2020/85 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 12/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2020/99 Sayılı Başvuru Yönünden

46. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1), (2), (3) ve (6) numaralı fıkralarının iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2020/99 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 24/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2021/10 Sayılı Başvuru Yönünden

47. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "...yaş küçüklüğü..." ibaresinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2021/10 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 4/2/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Ç. E.2022/30 Sayılı Başvuru Yönünden

48. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen ikinci cümlelerin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/30 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 24/3/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

D. E.2022/44 Sayılı Başvuru Yönünden

49. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...hükmü veren mahkemece..." ibaresinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/44 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 21/4/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

E. E.2022/131 Sayılı Başvuru Yönünden

50. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

A. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının,

B. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin,

iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/131 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 9/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

F. 2022/151 Sayılı Başvuru Yönünden

51. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/151 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 13/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

G. E.2023/11 Sayılı Başvuru Yönünden

52. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un;

A. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının,

B. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin,

iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/11 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 25/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Ğ. E.2023/26 Sayılı Başvuru Yönünden

53. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen ikinci cümlenin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/26 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 16/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

H. E.2023/85 Sayılı Başvuru Yönünden

54. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (2), (3) ve (5) numaralı fıkralarının iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/85 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 4/5/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

I. E.2023/89 Sayılı Başvuru Yönünden

55. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/89 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 18/5/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

İ. E.2023/91 Sayılı Başvuru Yönünden

56. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/91 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2020/79 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2020/79 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 18/5/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

57. E.2020/79 sayılı dosyaya ilişkin başvuru kararında, itiraz konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

58. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarına yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin koşulları oluşmadığından REDDİNE 15/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. ESASIN İNCELENMESİ

59. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Yakup MACİT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

60. Basit yargılama usulü, ceza usul hukukunda kovuşturma aşamasına özgü genel yargılama usulüne alternatif olarak ilk kez 5271 sayılı Kanun'un 251. ve 252. maddelerinin yeniden düzenlenmesiyle ihdas edilmiştir. Anılan Kanun'un 251. maddesinde basit yargılama usulünün uygulanma şartları, itiraz konusu 252. maddesinde ise itiraza ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

61. Basit yargılama usulü, adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarla sınırlı olmak üzere uygulanabilen istisnai bir muhakeme yoludur. Kanun'un 251. maddesinin itiraz konusu (1) numaralı fıkrasında asliye ceza mahkemesince iddianamenin kabulünden sonra 175. maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca duruşma günü belirlenmeden önce basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği belirtilmiştir.

62. Basit yargılama usulünün uygulanması için öncelikle soruşturma aşamasında toplanan delillere göre hâkimin vicdani kanaate ulaşması gerekmektedir. Delillerin vicdani kanaatin oluşmasına yeterli olup olmadığı esasa ilişkin karar verilmeye kadar hâkim tarafından değerlendirilebilecektir. Nitekim 251. maddenin itiraz konusu (6) numaralı fıkrasında mahkemece gerekli görülmesi hâlinde hüküm verilmeye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebileceği düzenlenmiştir.

63. Kanun'un 251. maddesinin itiraz konusu (2) numaralı fıkrasına göre basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmesi hâlinde tebligatta mahkemece duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği belirtilmek suretiyle iddianamenin sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek tarafların beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenecektir. Mahkemenin bu süreçte toplanması gereken belgeleri, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edebilmesi mümkündür.

64. Anılan maddenin itiraz konusu (3) ve (4) numaralı fıkralarında ise taraflara beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Kanun'un 61. maddesi dikkate alınmak suretiyle, 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedilebileceği, mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç cezanın dörtte bir oranında indirileceği, mahkemece, koşullarının bulunması hâlinde; kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilebileceği veya hapis cezasının ertelenebileceği ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar

verilebileceği belirtilmiştir. Maddenin itiraz konusu (5) numaralı fıkrasına göre hükümde itiraz usulü ile itirazın sonuçlarının belirtilmesi gerekmektedir.

65. Maddenin itiraz konusu “...yaş küçüklüğü...” ibaresinin bulunduğu (7) numaralı fıkrası ile (8) numaralı fıkrasında, basit yargılama usulünün, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmayacağı, yine suçun basit yargılama usulü kapsamında olmayan başka bir suçla birlikte işlenmiş hâlinde de basit yargılama usulüne göre karar verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

66. Kanun’un itiraz konusu 252. maddesinde ise basit yargılama usulü kapsamında verilen hükme karşı yapılacak itiraza ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında basit yargılama usulüne göre verilen kararın itiraza tabi olduğu, süresi içinde itiraz edilmeyen hükümlerin kesinleşeceği belirtilmiştir. Maddenin (6) numaralı fıkrasında itirazın, süresinde ya da kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan kişiler tarafından yapılması hâlinde dosyanın, 268. maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca itirazı incelemeye yetkili mercie gönderileceği, merciin bu sebepler yönünden incelemesini yaparak gereği için dosyayı mahkemesine iade edeceği düzenlenmiştir.

67. Maddenin (2) numaralı fıkrasında yöntemine uygun yapılan itiraz üzerine hüküm veren mahkemece duruşma açılacağı ve genel hükümlere göre yargılamaya devam edileceği belirtilmiştir. Aynı fıkroda tarafların duruşmaya gelmemesinin yokluklarında 223. madde uyarınca hüküm verilmesine engel olmayacağı ancak taraflara gönderilecek davetiyede duruşmaya gelmemeleri hâlinde yokluklarında karar verilebileceği hususuna yer verilmesi gerektiği, duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde ise duruşma yapılmayacağı ve itiraz edilmemiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

68. Maddenin (3) numaralı fıkrasında ise mahkemenin itiraz üzerine karar verirken basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağlı olmadığı, ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan dörtte bir oranındaki indirimin korunacağı belirtilmiştir.

69. Maddenin (4) ve (5) numaralı fıkralarında itiraz üzerine sanık lehine verilen hükmün itiraz etmemiş olan diğer sanıklara uygulanma imkânının bulunması hâlinde bu sanıkların da karardan yararlanacakları, itiraz üzerine verilen karara karşı genel hükümlere göre istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurulabileceği hükme bağlanmıştır.

70. Bu itibarla basit yargılama usulüyle ceza miktarına göre nispeten hafif nitelikteki suçlar için sanık, mağdur ve şikâyetçinin yazılı beyan ve savunmalarıyla yetinilerek duruşma yapılmaksızın uyuşmazlığın sona erdirilmesine imkân sağlandığı anlaşılmaktadır. Basit yargılama usulünde genel yargılama usulünde yer verilen bazı güvencelerin uygulanmadığı duruşmasız evre ile itiraz üzerine genel yargılama usulünün uygulandığı ancak sanığın yokluğunda karar verilebilme imkânının olduğu duruşma safhası olmak üzere iki aşamalı bir sistem öngörülmüştür. İtirazdan sonraki süreçte tarafların yokluğunda uyuşmazlık hakkında karar verilebilmesinin ancak basit yargılama usulü kapsamındaki suçlar yönünden söz konusu olabileceği anlaşılmaktadır.

B. İtirazların Gerekçeleri

71. Başvuru kararlarında özetle;

- İtiraz konusu kurallarda basit yargılama usulüyle ilgili objektif ölçütlerin tespit edilmediği, maddi ceza hukuku alanına etki eden bir ceza usul kurumunun sanık hakkında uygulanıp uygulanmayacağı hususunda hâkime geniş takdir yetkisi verilmesinin hukuki belirsizliğe yol

açabileceği, bu durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle de bağdaşmadığı, kurallarda duruşma günü verildikten sonra basit yargılama usulüyle ilgili karar verilememesinin sanıklar hakkında lehe olan hükümlerin yargılamanın her aşamasında uygulanmaması sonucunu doğuracağı, bu durumun hukuk devleti ilkesiyle çelişeceği, ayrıca basit yargılama usulünün uygulanmaması yönündeki mahkemenin takdir yetkisinin kanun yolunda denetlenememesi sonucunu ortaya çıkaracağı,

- Yargılamanın aleni ve duruşmalı yapılmasının adil yargılanma hakkının bir gereği olduğu, sanığın huzurunda yapılan yargılamanın aynı zamanda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma hakkının da etkili bir şekilde uygulanmasını sağlayacağı ancak basit yargılama usulünde sanığın birtakım güvencelerden ve maddi gerçeğin araştırılması amacından feragat ederek indirimli cezayı kabul etmek ya da genel yargılama usulü uygulanarak fazla ceza almak arasında tercihte bulunmaya zorlandığı, basit yargılama usulü kapsamında duruşma yapılmadan karar verilmesi nedeniyle sanığın aleyhine olan delillere karşı doğrudan itiraz etme, yüz yüze açıklama yapma imkânının ortadan kaldırıldığı, ayrıca soruşturma aşamasında alınan ve hükme esas alınması mümkün olmayan sanık ve tanık beyanlarına itibar edilerek hüküm kurulabileceği, usulüne uygun alınan savunma ile sanığın suçluluğunun tespit edilmesi gerektiği hâlde yalnızca şikâyetçi beyanına veya hukuka aykırı olarak sanığın müdafî olmadan alınan beyanlarına dayanılarak suçluluk tespitinin yapılabileceği, bu durumun masumiyet ilkesiyle çelişeceği, ayrıca sanığın yokluğunda yapılan yargılamada hâkimin 5237 sayılı Kanun'un 50. ve 51. maddeleri ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinde yer alan sübjektif şartları değerlendirememesi nedeniyle bireyselleştirme yapılmadan cezalandırma yoluna gidilebileceği, iradesi dışında hakkında basit yargılama usulü uygulanan sanığın klasik usulde yargılanma için karara itiraz etmek zorunda bırakıldığı,

- Basit yargılama usulüne göre verilen kararda sanığa indirim uygulanmasının af niteliğinde olduğu, böylece af yetkisinin yasama organından alınarak yargıya hatta yürütmeye devredildiği, itiraz üzerine yapılan yargılamada ise dörtte bir oranında indirimin uygulanmamasının kişinin kanun yoluna başvurmasını engelleyebileceği, genel yargılama usulü uygulanarak bir kısım sanık beraat edebilecekken basit yargılama usulünün uygulanmasıyla yeterli inceleme yapılmaksızın kişilerin cezalandırılması sonucunun ortaya çıkacağı, bu durumun eşitliğe aykırı olduğu, bunun yanı sıra aynı suç işleyenler hakkında herhangi bir objektif ölçüt belirlenmeden basit yargılama usulü uygulanan sanık hakkında dörtte bir oranında indirim yapılırken başka bir sanık hakkında şartlar oluşmadığı gerekçesiyle söz konusu hükümlerin uygulanmamasının kişinin fazla ceza almasına neden olacağı, bu durumun da eşitlik ilkesini zedeleyeceği,

-Basit yargılama usulü kapsamında kovuşturma yapılırken söz konusu usulden dönülerek genel hükümlere göre yargılamaya devam edilmesi hususunda hâkime yetki verilmesinin ve karara karşı yapılan itiraz üzerine genel hükümlere göre yeniden yargılama yapılmasının davaların uzamasına neden olacağı, sanığın itiraz üzerine yapılan yargılamada da duruşmaya gelmemesi hâlinde savunması alınmadan yargılamanın sona erdirilmesine imkân tanınmasının tüm yargılama boyunca sorgusu yapılmadan kişilerin cezalandırılmasına ya da suçluluk tespitine dayalı başka hükümlerin verilmesine neden olabileceği, sanığın yargılama sürecine etkin katılımının sağlanmamasının hukuk devleti ilkesi, adil yargılanma hakkı ve masumiyet ilkesiyle bağdaşmayacağı,

-Kanun koyucunun genel olarak çocukların yaşı ve gelişimleri itibarıyla korunmaya muhtaç durumda olmaları nedeniyle birtakım önlemler aldığı, çocuğun topluma kazandırılması ve üstün yararının bunlar lehine düzenlemeler yapılmasını gerektirdiği, dolayısıyla basit yargılama usulünün suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanmamasının eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı,

-Basit yargılama usulü uygulanarak karar veren bir hâkimin görüşünü açıklaması nedeniyle itiraz üzerine yeniden yargılama yapmasının da tarafsızlık ilkesini zedeleyeceği,

belirtilerek kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 8., 9., 10., 13., 36., 38., 87., 90., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kanun'un 251. Maddesinin (1) ve (6) Numaralı Fıkralarının İncelenmesi

72. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

73. Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesine göre kanuni düzenlemeler, kişiler ve idarece kapsam ve sınırlarının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek ölçüde açık ve net olmalıdır. Bu bağlamda hukuki belirlilik ilkesi gereğince yasal düzenlemelerin istikrarlı bir şekilde aynı olaylarda benzer sonucu doğuracak şekilde uygulanmaya elverişli olması, hukuka aykırı davranışlar için öngörülen yaptırımlar ile bu kapsamda ilgili mercie tanınan yetkinin kullanımının kişiler ve idarece belirli bir kesinlik içinde yerine getirileceğinin öngörülmesi gerekmektedir. Bu durum aynı zamanda hukuki güvenliğin sağlanmasına da katkı sunmaktadır (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/06/2022, § 860).

74. 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin itiraz konusu (1) ve (6) numaralı fıkralarında basit yargılama usulüne ilişkin şartlar ve usulün uygulanacağı aşama ile bu usulün uygulanmasından vazgeçme anı ile sonuçları düzenlenmiştir.

75. Kanun'un 251. maddesinin itiraz konusu (1) numaralı fıkrasında asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği, 175. maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca duruşma günü belirlendikten sonra basit yargılama usulünün uygulanamayacağı, itiraz konusu (6) numaralı fıkrasında ise mahkemece gerekli görülmesi hâlinde 251. madde uyarınca hüküm verilmeye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebileceği belirtilmiştir.

76. Basit yargılama usulünün uygulanmasında kişiler açısından öngörülebilir bir hukuk güvencesinin sağlanması, ceza kovuşturmasına muhatap kişilerin belirlenen şartlar çerçevesinde basit yargılama usulü hükümlerinin kendileri hakkında uygulanıp uygulanmayacağını bilebilecek konumda olmalarıyla mümkündür. Öngörülebilirlik mevzuat ve yargısal içtihatlarla sağlanabilir.

77. Kurallarda objektif şartların gerçekleşmesi hâlinde dahi basit yargılama usulünün uygulanması konusunda hâkime geniş bir takdir yetkisinin verildiği görülmektedir. Söz konusu takdir yetkisinin soruşturma aşamasında toplanan delillerin vicdani kanaate ulaşmak için yeterli olup olmadığı, başka bir ifadeyle dosyanın mevcut delillere göre duruşma yapılmadan hüküm kurmaya elverişli nitelikte olup olmadığı hususuna yönelik olduğu açıktır. Nitekim Kanun'un 251. maddenin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin gerekçesinde basit yargılama usulüyle ilgili karar verilirken dosya kapsamı itibarıyla yargılamaya konu olayların karmaşık olup olmaması, çözümünde hukuki ve olgusal herhangi bir sorunla karşılaşılıp karşılaşılmaması, tanık dinlemenin, keşif yapmanın ya da bilirkişi raporu almanın zorunlu olup olmaması gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

78. Bu itibarla basit yargılama usulünün uygulanmasına ilişkin şartlar öngören kuralların kapsam, hüküm ve sonuçları itibarıyla herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık, net ve

öngörülebilir nitelikte oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kurallarda hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkelerine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

79. Öte yandan kurallar, Kanun'un 175. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca duruşma günü belirlendikten sonra basit yargılama usulüyle ilgili karar verilemeyeceğini, basit yargılama usulü çerçevesinde yargılama yürütülürken mahkemece gerekli görülmesi hâlinde hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açılmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebileceğini öngörmektedir.

80. Hukuk devleti ilkesi gereğince kanunların kamu yararı amacını gerçekleştirmek amacıyla yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesince kamu yararı konusunda yapılacak inceleme, kanunun kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığının araştırılmasıyla sınırlıdır. Anayasa'nın çeşitli hükümlerinde yer alan kamu yararı kavramının Anayasa'da bir tanımı yapılmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği gibi kamu yararı; bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yarardır. Kamu yararı düşüncesi olmaksızın yalnız özel çıkarlar için veya sadece belli kişilerin yararına kanun hükmü konulamaz. Böyle bir durumun açık bir biçimde ve kesin olarak saptanması hâlinde söz konusu kanun hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düşer. Açıklanan istisnai hâl dışında bir kanun hükmünün gereksinimlere uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 102).

81. Hukuk devletinde kanun koyucunun anayasal ilkelere bağlı kalmak şartıyla cezai uyuşmazlıklarında alternatif uyuşmazlık çözüm yolu öngörüp öngörmeme veya hangi suçlara söz konusu kurumların uygulanacağını, bunların şartlarını, yöntemini, kişi veya kurum yönünden kapsam ve sınırlarını belirleme konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır.

82. Ayrıca Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir*" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013).

83. Kurallarda basit yargılama usulünün uygulanmasına ancak kovuşturmanın ilk aşamasında karar verilebilmesi ve bu suretle duruşma günü belirlendikten sonra yargılamanın genel hükümlere göre sonuçlandırılmasının zorunlu kılınması, basit yargılama usulüne ilişkin belirliliği oluşturma ve bu kapsamda duruşma yapılmaksızın uyuşmazlığın sona erdirilmesi mümkün olan dosyaların süratle karara bağlanmasını sağlama amacına hizmet etmektedir.

84. Bununla birlikte kurallarda basit yargılama usulü hükümleri uygulanırken mahkemece gerekli görülmesi hâlinde karar verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilmesinin, dosya kapsamı itibarıyla gerçekten delillerin toplanması gereken durumlarda ceza muhakemesinin temel hedefi olan maddi gerçeğe sağlıklı bir şekilde ulaşılarak suç ve suçlularla etkin mücadele edilmesine, suç işlenmesinin önlenmesine ve kamu düzeninin sağlanmasına katkı sunduğu anlaşılmaktadır.

85. Bu itibarla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında basit yargılama usulünde uygulanacak usule ilişkin düzenlemeler içeren kurallarla kamu yararı dışında bir amacın gözetildiği söylenemez. Ayrıca uyuşmazlığın esasının tüm yönleriyle aydınlatılması ihtiyacı ortaya çıktığında karar verilinceye kadar genel yargılama usulüne dönülmesinin yargısal sürecin uzamasına bu suretle Anayasa'nın 141. maddesine aykırılık oluşturacağı ileri sürülemez.

86. Başvuru kararlarında ayrıca basit yargılama usulünün belirli suçları kapsamına alması veya hâkime verilen takdir yetkisine bağlı olarak aynı suçu işleyenler arasında usulün uygulanıp uygulanmaması konusunda farklı uygulama yapılmasının bir kısım sanıkların fazla bir kısmının ise daha az ceza almaları sonucunu ortaya çıkaracağı, bu durumun Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

87. Anayasa'nın 10. maddesinde “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

88. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemler değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2019/13, K.2021/31, 29/04/2021, § 94).

89. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir (AYM, E.2021/1, K.2021/32, 29/4/2021, § 32; E.2022/65, K.2022/102, 8/9/2022, § 12).

90. Kurallarda basit yargılama usulünün uygulanması ve indirimden faydalanmasına ilişkin şartlar objektif olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla kuralların kapsamına giren suçları işleyenler ile şartları oluşmadığı için haklarında basit yargılama usulü uygulanmayan kişilerin usul uygulanarak indirimden faydalanan sanıklarla aynı hukuki konumda oldukları değerlendirilemez. Dolayısıyla kuralların eşitlik ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

91. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2., 10. ve 141. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Basri BAĞCI bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 6., 7., 8., 9., 10., 13., 36, 38. 87., 90. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. Kanun'un 251. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin “...Türk Ceza Kanunu'nun 61 inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen

kararlardan birine hükmedilebilir.” Bölümü, İkinci Cümlesi ve (4) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

92. 5271 sayılı Kanun’un 251. maddenin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin itiraz konusu bölümü ile itiraz konusu (4) numaralı fıkrasında basit yargılama usulü kapsamında verilecek karar ve uygulanacak yaptırım türleri düzenlenmiş, (3) numaralı fıkranın itiraz konusu ikinci cümlesinde ise basit yargılama usulü kapsamında mahkûmiyet kararı verildiği takdirde yapılacak indirim miktarı hükme bağlanmıştır.

93. Kurallarda basit yargılama usulü kapsamında mahkemenin yazılı belge ve delillere göre yapacağı değerlendirme sonucunda 5237 sayılı Kanun’un 61. maddesi dikkate alınmak suretiyle 5271 sayılı Kanun’un 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedilebileceği, mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç cezanın dörtte bir oranında indirileceği, koşulları bulunması hâlinde kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilebileceği veya hapis cezası ertelenebileceği ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği hükme bağlanmıştır.

94. Kanun koyucunun anayasal ilkelere bağlı kalmak şartıyla ceza uyumsuzluklarında hangi fillerin suç konusu oluşturacağı ve bunlara ilişkin yaptırımları belirleme konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Dolayısıyla kurallarda basit yargılama usulüne göre verilecek hükümde uygulanacak ceza ve seçenek yaptırımlara karar verilebilmesinin öngörülmesinin söz konusu yetki içinde değerlendirilmesi gerekir.

95. Ayrıca kovuşturmayla ilişkin benimsenen alternatif çözüm yönteminin etkin bir şekilde uygulanması ve böylece yargılama sürecinin hızlandırılarak basit yargılama usulünden beklenen faydanın sağlanması amacıyla sonuç cezadan belirli bir oranda indirim öngörülmesi de kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

96. Bu itibarla basit yargılama usulünün uygulanmasına teşvik etmek amacıyla kurallarda belirlenen indirim oranının yargılama sürecinin hızlandırma amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Bunun yanı sıra kurallarda öngörülen dörtte bir oranındaki indirim miktarının hedeflenen amaca göre ölçülü olması gerekir.

97. Basit yargılama usulüne konu suçların ağırlıkları, tehlikelilikleri ve nitelikleri ile indirim oranının cezalar üzerinde miktar itibarıyla yapacağı etki gözetildiğinde kurallarla meşru amaç arasında söz konusu makul bir dengenin kurulmadığı söylenemez. Bu itibarla kuralların ulaşmak istenen meşru amaç bakımından orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

98. Öte yandan itiraz konusu kurallarda uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Anılan Kanun’un 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanması sanığın kabulü şartına bağlanmışken kurala göre sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması hâlinde söz konusu kurumunun uygulanmasına karar verilebilecektir.

99. İtiraz konusu kuralın bir ceza ya da hukuk usulünde öngörülen kurum ile ilgili birbirleriyle bağlantılı düzenlemeler içermesi hâlinde kurumla ilgili bu kuralın anayasallık denetiminde bağlantılı olan diğer düzenlemeler hakkında verilmiş önceki karar ve bu karara yönelik gerekçeleri de gözönünde bulundurması gerekir.

100. Bu kapsamda itiraz konusu kurallarla ilgili yapılan incelemede Kanun’un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının yine itiraz konusu olan ve basit yargılama usulüne yönelik itirazın düzenlendiği “*İtiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılır ve genel hükümlere*

göre yargılamaya devam olunur.” şeklindeki birinci cümlesiyle ilgili açıklanan gerekçe gözönüne alınarak değerlendirme yapılmıştır. Zira 252. maddenin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesiyle ilgili verilen kararda kuralda yer alan *basit yargılama usulüne yönelik itiraz üzerine duruşma açılması* hususunun anayasal açıdan sorun oluşturmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu başlık altında incelenen itiraz konusu kurallar ile 251. madde yer alan itiraz konusu diğer kuralların anayasallık denetiminde Anayasa Mahkemesinin bu tespiti dikkate alınarak inceleme yapılmıştır.

101. Anayasa'nın “*Hak arama hürriyeti*” başlıklı 36. maddesinde “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*” denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti kapsamındaki hükmün denetlenmesini talep etme hakkı, kişinin aleyhine verilen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından gözden geçirilmesini ve denetlenmesini isteyebilmesini teminat altına almaktadır (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 12).

102. Anayasa'nın 36. maddesi, mahkeme tarafından verilen hükmün üst mahkemece denetlenmesi üzerine aynı yönde verilen hükmün de bir kez daha denetlenmesini talep etme hakkı tanınmasını zorunlu kılmamaktadır. Ancak Anayasa'da bu şekilde bir zorunluluğun bulunmaması kanun koyucunun takdir yetkisine dayanarak üst yargı mercii tarafından verilen kararın daha üst bir yargı mercii tarafından denetlenmesi yönünde düzenleme yapmasına engel değildir (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 13).

103. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin kurallarda öngörülen şarta bağlanması suretiyle sanığın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hükmün denetlenmesini talep etme hakkından vazgeçme iradesinin zımni olarak ortaya konulması yeterli görülmüştür. Ancak sanık hakkında basit yargılama usulü kapsamında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilmesi esasen basit yargılama usulüne itiraz edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Başka bir ifadeyle Kanun'un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre basit yargılama usulü kapsamında verilen karara itiraz edilmesi durumunda mahkemenin genel hükümlere göre duruşma açarak yargılamaya devam etmesi ve bu aşamada ancak sanığın açık kabulü hâlinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermesi gerekecektir.

104. Bu itibarla kurallar kapsamında anılan kurumun uygulanmasının sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması şartına bağlanmasının adil yargılanma hakkına aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

105. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 6., 7., 8., 9., 13., 38., 87., 90., 138. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

3. Kanun'un 251. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrası, (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin Kalan Kısmı ile (5) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

106. 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin itiraz konusu (2) numaralı fıkrası ile (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin kalan kısmında basit yargılama usulünün işleyişine ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Kurallarda mahkemece iddianamenin sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmelerinin isteneceği, tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususunun da belirtileceği, ayrıca toplanması gereken belgelerin, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edileceği, beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın karar verileceği hükmüne bağlanmaktadır. Anılan maddenin itiraz konusu (5) numaralı fıkrasında ise

basit yargılama usulü kapsamında verilen kararda itirazın usulü ve sonuçlarının gösterileceği belirtilmiştir.

107. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi de Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir. Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı adli mekanizmanın işleyişini kamuya açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir (*Nevruz Bozkurt*, B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32). Özellikle ceza davalarında yargılamanın duruşmalı ve aleni yapılması silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkı ile savunma haklarının güvencesini oluşturur (*Lokman Sapan*, B. No: 2013/723, 21/11/2013, § 49).

108. Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça aleni yargılanma hakkından söz edilmemekle birlikte söz konusu hak adil yargılanma hakkının zımni bir unsurunu oluşturmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde de belirtilen aleni yargılanma hakkı, zorunlu olarak *sözlü yargılama* hakkını da içermekte olup davanın aleni (açık) duruşma ile görülmesinin yanı sıra mahkeme kararının da aleni olarak açıklanması gereğine işaret etmektedir (*Tahir Gökatalay*, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § § 31, 32).

109. Aleniyet ilkesinin bir gereği olan duruşmalı yargılama istisnai durumlar dışında yargısal sürecin herkese açık olarak yürütülmesini, yargılama faaliyetinin ve bu kapsamda hâkimin tutum ve davranışlarının izlenebilmesini, kararın herkes tarafından öğrenilmesini, kısaca yargılamanın adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerine uygun bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlar.

110. Yargılamanın duruşmalı yapılması aynı zamanda tarafların yargısal sürece doğrudan katılmalarını ve yargılamanın işleyişinin denetlenmesini sağlayan en etkili yollarından biridir. Duruşmalı yargılama esasen sözlü yargılamanın bir görünümüdür ve hâkimin taraflar ve delillerle bizzat temasa geçerek uyuşmazlığı çözmeyi sağlar. Başka bir ifadeyle iddia ve savunmaları destekleyecek beyan ve delillerin doğrudan doğruya ve yüz yüze ileri sürülmesi, tarafların mahkeme huzurunda bulunmalarıyla mümkün olabilir. Bu durum tarafların ve tanık beyanlarının birebir karşılaştırılmasına ve yerindeliğinin değerlendirilmesine imkân verir.

111. Dolayısıyla aleni yargılanma hakkı sanık açısından savunma hakkının kullanılması, mağdur ve şikâyetçi gibi diğer yargılama sùjeleri yönünden ise beyan ve itirazların etkin bir şekilde dile getirilerek hâkimin kanaatinin etkilenmesi açısından oldukça önemlidir. Sözlü yargılanma aynı zamanda uyuşmazlıkla ilgili bilgi, belge ve delillerden, tarafların görüşlerinden doğrudan haberdar olunmasını, bunlara karşı beyan ve itirazların bildirilmesini sağlayarak iddia-savunma dengesi ile çelişmeli yargılamaya işlerlik kazandırır.

112. Aleni yargılanma hakkı sanık açısından ayrı bir öneme sahiptir. Ceza yargılamasında hakkaniyete uygun bir yargılamanın en önemli unsurlarından birisi sanığın bizzat veya müdafii ile birlikte huzurda savunmasını ileri sürme imkânına sahip olmasıdır. Bu fırsatın tanınması devletin Anayasa'da güvence altına alınan hakların etkin bir şekilde kullanılması sağlama yükümlülüğünün sonucudur. Özellikle mahkemenin vereceği kararı etkileyecek nitelikteki değerlendirmelerin veya başkaca esaslı işlemlerin yapıldığı kritik aşamalarda sanığın duruşmada hazır bulunması büyük önem taşımaktadır. Böylelikle olayda esaslı rol oynayan sanığa delillerin tartışılarak aleyhinde olanları çürütme ve mahkemenin kanaatini etkileme fırsatının verilmesinin, iddia ya da savunmanın doğruluğunun ispatlanmasına ve bu suretle maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacağı açıktır (*Şehrivan Çoban* [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, § 75).

113. İtiraz konusu kurallarda sanık, mağdur ve şikâyetçiye iddianame tebliğ edilerek on beş gün içinde sunulan yazılı savunma ve beyanlar ile ilgili kurum ve kuruluşlardan getirilen belgelerin içeriğinden haberdar edilmeden duruşmasız yargılamayla davanın sona erdirilmesine imkân

tanınması suretiyle adil yargılanma hakkına (aleni yargılanma hakkı, savunma hakkı) sınırlama getirilmektedir.

114. Anayasa'nın 13. maddesinde “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekmektedir.

115. Bu kapsamda adil yargılanma hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

116. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

117. Kurallarda öngörülen usulün kapsam ve sınırlarının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kurallarla adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamada kanunilik şartının sağlandığı anlaşılmaktadır.

118. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği gibi temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama nedenleri hakkın doğasından kaynaklanabileceği gibi Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler de sınırlama nedeni oluşturabilecektir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

119. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de makul sürede yargılanma hakkıdır. Bu hak gereğince devletin davaların makul bir süre içinde bitirilmesi yönünde pozitif bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinde de devletin bu pozitif yükümlülüğü vurgulanmıştır.

120. Bu kapsamda itiraz konusu kurallarla duruşma yapılmadan yazılı beyan ve deliller çerçevesinde yargılamanın sona erdirilmesine imkân tanınması, davaların makul sürede sonuçlandırılarak ceza yargılama sisteminin hızlı ve etkin bir şekilde işlemesine katkı sunmaktadır. Bu itibarla kuralların anayasal bağlamda meşru bir amaç taşıdığı anlaşılmaktadır.

121. Adil yargılanma hakkına yönelik sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise *elverişlilik, gereklilik ve orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

122. Kurallar kapsamında benimsenen usulle hâkimin karar verme imkânına sahip olmasının anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez. Ayrıca basit yargılama usulü kapsamında benimsenen yöntem dışında kişilerin adil yargılanma hakkına daha az sınırlama getirecek bir usulle meşru amaca ulaşmanın mümkün olabileceği de ileri sürülemez. Nitekim kanun koyucunun temel hakka sınırlama getiren aracın gerekliliğini değerlendirmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte kurullarla öngörülen sınırlama ile meşru amaç arasında makul bir dengenin sağlanması gerekir.

123. Hukuk sistemi ile toplumsal ihtiyaçlar arasındaki bağlantının bir sonucu olarak uyuşmazlıkların çözümünü kolaylaştırmak, adalet yapısının işleyişini hızlandırmak amacıyla devletler birtakım tercihlerde bulunabilir. Dolayısıyla hak arama özgürlüğünün en önemli araçlarından biri olan uyuşmazlığın mahkeme önünde süratle çözüme kavuşturulması, bu tercihten ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda devletin nihai olarak kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ceza miktarı itibarıyla nispeten hafif nitelikte suçlarla ilgili uyuşmazlıklarda genel yargılama usulünde öngörülen birtakım usule ilişkin güvencelerden vazgeçilerek karar verilmesine imkân tanıyan düzenlemeler yapması takdir yetkisi kapsamında kalmaktadır. Ancak anılan takdir yetkisinin anayasal ilkelere bağlı kalınarak kullanılması gerekmektedir.

124. Bu yönüyle cezai uyuşmazlıklarda yargılamaların her durumda duruşmalı yapılması gerektiği söylenemez. Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması Anayasa'ya aykırılık oluşturmayabilir (*Lokman Sapan*, § 49).

125. Anayasa Mahkemesi yargılamaya taraf olan kişilerin hakkaniyetli yargılama temelinde beyanlarını sözlü vermesinin gerektiği durumlarda sözlü yargılama yapılmamasının yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını engelleyebileceğini ancak söz konusu hakların mutlak olmadığını, sınırlanabileceğini, özellikle bu konuda uyuşmazlığın niteliğine bakılması gerektiğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesine göre uyuşmazlığın dava dosyası ve tarafların yazılı görüşleri temelinde çözülebildiği, tartışmalı hukuki ve olgusal sorunların bulunmadığı durumlarda ve özellikle inandırıcılık sorunu taşımayan, karmaşık nitelikte olmayan teknik meseleler ve basit sayılabilecek suçlarla ilgili davalarda yargılamalar duruşmasız yapılabilecektir (*Talet Şanlı [GK]*, B. No: 2017/20526, 17/1/2023, § § 52, 53).

126. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) kararlarında duruşma yapma yükümlülüğünün, Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai boyutunu ilgilendiren tüm davalar için mutlak bir hak olmadığını, öngörülen ceza miktarına göre suç isnadının ağır olduğu davalarda adil yargılanma hakkı güvencelerinden vazgeçilemeyeceğini, diğer cezai uyuşmazlıklarda ise duruşma yapılmasının gerekli olmayabileceğini belirtmiştir (*Jussila/Finlandiya [BD]*, B. No: 73053/01, 23/11/2006, § § 41-43).

127. AİHM'e göre özellikle inandırıcılık sorunu taşımayan, karmaşık olmayan veya delillerin sözlü olarak ortaya konulmasını gerektirecek durumların bulunmadığı davalar ile tarafların sunduğu görüşler ve diğer belgelere göre adil ve makul bir biçimde karar verilebilecek davalarda sanığa savunmasını yazılı olarak ileri sürmesine, aleyhindeki delilleri çürütmesine imkân tanınması, sözlü duruşma yapılması zorunluluğunu ortadan kaldıracaktır (*Jussila/ Finlandiya [BD]* § § 41-48; *Döry/İsveç*, B. No: 28394/95, 12/11/2002, § 37, *Mehmet Emin Şimşek/Türkiye*, B. No: 5488/05, 28/2/2012, § 30).

128. Ceza davalarında adil yargılanma hakkının güvencelerinin uygulanmamasında uyuşmazlık konusu suçta öngörülen cezanın ağırlığı, türü, suçta konu olay ve delillerin sözlü yargılama yapılmasını gerektirmeyecek ölçüde açık olması, yazılı beyan ve savunmalarla iddiaların

ispatlanmaya elverişli olması, yargılamanın sonraki aşamalarında usule ilişkin eksikliklerin giderilmesinde taraflara fırsat tanınması gibi hususlara dikkat edilmesi gerekir.

129. Anılan ölçütler çerçevesinde öncelikle kurallarda yer alan basit yargılama usulünün şartlarıyla ilgili düzenlemelerin orantılılık incelemesinde değerlendirilmesi gerekir.

130. Yukarıda açıklandığı üzere ceza miktarı itibarıyla daha hafif nitelikteki suçları kapsamına alan basit yargılama usulünün uygulanması için toplanan delillere göre uyuşmazlığın duruşma yapılmaksızın yazılı beyan ve delillere göre sonuçlandırmaya elverişli nitelikte olması gerektiği açıktır. Davanın genel yargılama usulünde yer alan güvenceler çerçevesinde duruşma açılarak yürütülmesi gerektiğinin anlaşılması hâlinde ise mahkemenin hüküm verinceye kadar her aşamada basit yargılama usulünden vazgeçebilmesi mümkündür. Bunun yanı sıra 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesinde tarafların usule göre verilen karara itiraz etmeleri hâlinde duruşma açılarak adil yargılama hakkının güvencelerinin sağlandığı bir yargılama sürecini başlatmalarına da imkân tanınmıştır.

131. Dolayısıyla basit yargılama usulünün uygulanacağı suçların niteliğine ve toplanan delillere göre uyuşmazlığın çözümünün sözlü yargılamaya ihtiyaç duyulmayacak ölçüde açık olması gerektiğine ilişkin esaslı şartların mahkemece yargılamanın her aşamasında resen veya taraflarca hükme itiraz edilmek suretiyle denetlenmesine ve genel usul hükümlerine göre yargılama sürecinin başlatılabilmesine imkân tanınması duruşmasız yargılamanın mutlak surette uygulanmayacağı sonucunu doğurmaktadır.

132. Basit yargılama usulünün işleyişine ilişkin düzenlemeler yönünden orantılılık incelemesinde ise isnat olunan fiilin sanık tarafından işlendiğinin tespit edilmesiyle sonuçlanan ceza yargılamalarında sanığın suçlamanın niteliği ile ilgili ayrıntılı olarak bilgilendirilmesi, savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve imkânlara sahip olması, suçlamaların ve dosyadaki bilgi ve delillerin içeriğinden gerçek anlamda haberdar edildiğinin kabul edilmesi için müdafî yardımından yararlandırılması gibi hususlarda asgari güvencelerin oluşturulup oluşturulmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Gerekli güvencelerin sağlanmaması ceza yargılamasını adillik boyutundan uzaklaştırabilir. Öte yandan mağdur ve şikâyetçi gibi yargılamanın diğer süjelerinin de iddia ve savunmalarını ileri sürmeleri hususunda gerekli imkânlara sahip olması Anayasa'nın 36. maddesinin gereğidir.

133. Anılan Kanun'un 160. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Cumhuriyet savcısının, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

134. Kanun'un 174. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren on beş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle suçun sübutuna doğrudan etki edecek bir delil toplanmadan düzenlenen iddianamenin iade edilebileceği düzenlenmiştir.

135. Dolayısıyla soruşturma evresinde şüphelinin lehine ve aleyhine olan tüm delilleri toplaması gereken Cumhuriyet savcısının suçun sübutuna etki eden delilleri iddianamede açıkça belirterek bunları şüphelinin eylemiyle ilişkilendirmesi iddianamenin tebliğ edildiği sanık, mağdur ve şikâyetçinin isnadın içeriği ve deliller hakkında tam anlamıyla bilgi sahibi olması ve etkili savunma ve beyanda bulunmaları açısından önem taşımaktadır.

136. Nitekim Anayasa Mahkemesi sanığın savunma hakkı ile ilgili olarak verdiği bir kararda, suç isnadı altında bulunan kişiye, savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesi için isnadın sebebinin ve niteliğinin bildirilmesi gerektiğini, isnat hakkında bilgisi olmayan kimsenin savunma yapmasının da mümkün olamayacağını, ayrıca savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerektiğini, sanığa isnadın gerçekten bildirilmediği bir yargılamanın adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun olarak yürütüldüğünün söylenemeyeceğini belirtmiştir (*Ali Kemal Tekin*, B. No: 2014/875, 2/2/2017, §§ 42, 43).

137. Kurallarda 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre iddianamenin tebliğ edilerek yazılı savunma ve beyanların sunulması için verilen on beş günlük sürenin tarafların, suçlamanın niteliği, dosyadaki bilgi, belge ve delillerden haberdar edilmeleri, savunma, beyan ve itirazlarını dile getirmeleri için yeterli olmadığı söylenemez. Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 149. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 150. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan şüpheli veya sanığın, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafî yardımından yararlanabileceği, şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesinin isteneceği, şüpheli veya sanığın, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan etmesi ve talebi hâlinde bir müdafinin görevlendirileceğine ilişkin düzenlemelerin varlığı karşısında özellikle sanık açısından etkili savunma için belirtilen süre içinde müdafî yardımından yararlanmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

138. Öte yandan kurallar basit yargılama usulünün ilk aşamasında tarafların ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilen belgelerin içeriğinden bilgi sahibi olmalarına ve bunlara karşı görüş bildirmelerine fırsat tanımadan mahkemece karar verilebilmesini mümkün kılmaktadır.

139. Taraflara davayla ilgili belgelerin içeriğinden bilgi sahibi olmaları ve bunlara karşı yorum yapma fırsatının tanınması iddia-savunma kurgusunda adil dengenin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Aksi durum yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilir. Devletin sanığa savunma için uygun koşulları sağlaması yükümlülüğüyle de bağdaşmayan söz konusu uygulamanın yargılamanın diğer sùjeleri yönünden de hakkaniyetsiz sonuçlara neden olacağı açıktır.

140. Ancak Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında da belirtildiği gibi yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde yargılamanın hakkaniyetine ilişkin herhangi bir eksikliğin belirli şartlar altında ister aynı seviyede isterse daha üst bir mahkeme tarafından giderilmesi imkânının taraflara tanınması adil yargılanma hakkına yönelik aykırılığı ortadan kaldıracaktır (*Hamiyet Köseođlu*, B. No: 2013/1341, 21/5/2015, § 30).

141. Bu bağlamda basit yargılama usulüne göre yürütölen davada mahkemenin basit yargılama usulü hükümlerinin uygulanmasından vazgeçerek genel hükümlere göre yargılamaya devam etmesi ya da basit yargılama usulü kapsamında verilen kararın tebliğıyle belgelerin içeriğı hakkında bilgi sahibi olan tarafların karara itiraz etmesiyle yapılacak duruşmada savunma ve beyanlarını dile getirmelerine engel bir durumun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde basit yargılama usulünün uygulanması sırasında ilgili kurum ve kuruluşlardan temin edilen bilgi ve belgelere karşı taraflara bilgi sahibi olma ve bunlara karşı görüş bildirme imkânının tanınmadığı söylenemez.

142. Bu itibarla sanık, mağdur ve şikâyetçinin savunma, beyan ve itirazlarını huzurda ileri sürmelerine, ilgili kurum ve kuruluşlardan getirilen belgelerin içeriğinden bilgi sahibi olmalarına ve bunlara karşı görüş bildirmelerine imkân tanımadan on beş günlük süre içinde yapılacak yazılı beyan ve savunmaya göre karar verilebilmesini öngören kuralların davaların makul sürede

sonuçlandırılarak ceza yargılama sisteminin hızlı ve etkin bir şekilde işlemesi amacını sağlama bakımından adil yargılanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirdiği söylenemez.

143. Kanun'un 251. maddesinin itiraz konusu (5) numaralı fıkrasında basit yargılama usulüne göre verilen kararda hükme karşı başvurulacak itirazın usul ve sonuçlarının belirtilmesi zorunluluğunun öngörülmesi ise hukuk devleti ilkesinin zorunlu bir sonucu olduğu gibi Anayasa'nın 40. maddesinin de bir gereğidir. Bu yönüyle de kurallarda Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

144. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 36. ve 141. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 8., 9., 10., 38., 87., 90. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

4. Kanun'un 251. Maddesinin (7) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...yaş küçüklüğü,..." İbaresinin İncelenmesi

145. Kural, basit yargılama usulünün yaş küçüklüğü hâlinde uygulanmayacağını hükme bağlamaktadır.

146. 5237 sayılı Kanun'un 31. maddesinde yaş küçüklüğü ceza sorumluluğunu azaltan bir neden olarak düzenlenmiştir. Anılan maddede fiilin işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğunun bulunmadığı, bu kişiler hakkında ceza kovuşturmasının yapılamayacağı, çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği, fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurup on beş yaşını doldurmamış olanlardan, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip olanlar ile on beş yaşını doldurup on sekiz yaşını doldurmayanlara verilecek cezalarda belirli miktar ve oranlarda indirim yapılacağı belirtilmiştir.

147. Anılan Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde *çocuk* kavramından henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişinin anlaşılması gerektiği, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde de daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişinin *çocuk*, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen kişinin de *suça sürüklenen çocuk* olduğu belirtilmiştir. Kural kapsamında belirtilen yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğuna sahip on iki yaşını doldurup on sekiz yaşını tamamlamayan suça sürüklenen çocukları ifade ettiği anlaşılmaktadır.

148. İtiraz konusu kural kapsamında basit yargılama usulünün yaş küçük olan kişiler için uygulanmamasının Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesi yönünden incelenmesi gerekir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede öncelikle karşılaştırma yapılacak kişilerin aynı ya da benzer hukuki konumda olup olmadıkları ve bunlar arasında farklı uygulama yapılıp yapılmadığının belirlenmesi gerekir. Suça sürüklenen çocuk ile sanığın suç isnadı altında ceza kovuşturmasına muhatap olmaları nedeniyle benzer hukuki konumda oldukları ve karşılaştırılmaya müsait oldukları açıktır.

149. Kuralda suç işlediği iddia edilen kişinin yaşının küçük olması basit yargılama usulünün uygulanmaması için bir neden olarak öngörülmüştür. Bu itibarla basit yargılama usulü kapsamında sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde sonuç cezada dörtte bir oranında indirim uygulanırken suça sürüklenen çocuk söz konusu indirimden faydalanmayacak ve bu nedenle daha

fazla ceza alması söz konusu olacaktır. Bu itibarla kuralla suça sürüklenen çocuk aleyhine farklı bir uygulamanın getirildiği anlaşılmaktadır.

150. Bu tespitlerin ardından eşitlik ilkesi yönünden kişiler arasındaki farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığının incelenmesi gerekir.

151. Basit yargılama usulü, cezai uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde sonuçlandırılması amacıyla temelde suç isnadı altındaki kişinin rızasına bağlı olarak genel yargılama usulünde yer alan birtakım güvencelerden vazgeçmesi suretiyle yürütülen ve sanığın ceza miktarı itibarıyla belirli oranda indirimden yararlandığı alternatif çözüm yoludur. Bu itibarla suç isnadı altındaki kişinin genel yargılama usulündeki bazı güvencelerden vazgeçmesi nedeniyle basit yargılama usulünün uygulanmasında iradesine önem verilmiştir.

152. Anayasa'nın 41. maddesinde "*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır./ Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar./ Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir./ Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır*" denilmiştir.

153. Dolayısıyla çocuklara yönelik koruyucu hükümlere yer veren Anayasa'nın 10. ve 41. maddelerinde çocuklar için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmayacağı her çocuğun korunma hakkına sahip olduğu, devletin, yapacağı düzenlemelerde çocukları koruyucu tedbirleri alacağı belirtilmiştir.

154. Bu bağlamda çocukların bir birey olarak kabulünden sonra gelişme gösteren çocuk hakları, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından çalışma alanına dâhil edilmiş ve çocuklarla ilgili ülkemizin de taraf olduğu ve kabul ettiği uluslararası sözleşmeler imzalanmış ve tavsiye kararları alınmıştır. Kanun koyucu da uluslararası alandaki gelişmeleri dikkate alarak Anayasa'nın emri gereği çocukların etkin bir şekilde korunması amacıyla birçok kanunda düzenlemeler yapmıştır (AYM, E.2018/151, K.2019/36, 15/5/2019, § 20).

155. Küçüklerin fiziksel ve psikolojik gelişimleri itibarıyla yetişkinlere göre daha özel bir koruma altında olmaları gerektiği açıktır. Söz konusu koruma ihtiyacı küçüklerin davranışlarını yönlendirme, bireysel kavrama ve karar verme yeteneklerinin yeterince gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla küçüklerin kendi geleceklerini etkileyecek önemli olaylarda sorumluluk alması yanlış tercihlerde bulunmalarına neden olabilecek, bu durum da toplumsal yönden olumsuz sonuçlar doğurabilecektir. Bu yönüyle küçüklerin korunması kamu yararının da bir gereğidir.

156. Dolayısıyla bu yaklaşımın bir sonucu olarak usul güvencelerinden vazgeçilmesi nedeniyle suç isnadı altındaki kişinin iradesinin belirleyici olduğu basit yargılama usulü hükümlerinin uygulanması yerine savunma hakkı ve diğer tüm usul güvencelerinin sağlandığı bir yargılama sonucunda suça sürüklenen çocuk hakkında karar verilmesi çocuğun yüksek yararının korunması ilkesinin bir gereği olarak kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

157. Nitekim itiraz konusu kuralın gerekçesinde ceza kovuşturmasında küçüğün özel durumu sebebiyle elde edilen delillerin duruşmada tartışılmasının ve taraf beyanlarının bizzat hâkim tarafından alınmasının gerekli olduğu ve bu nedenle basit yargılama usulünün uygulanmayacağı belirtilmiştir.

158. Bu açıdan kuralda yaş küçüklüğünün basit yargılama usulü kapsamı dışında bırakılmasının çocukların iradelerinden bağımsız biçimde ceza kovuşturmasının etkin bir şekilde yürütülerek korunmalarına ve böylece kamu yararının gerçekleşmesine katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralla yapılan ayırımın nesnel ve makul bir temelden yoksun olduğu söylenemez.

159. Kuralda yaş küçüklüğüne bağlı olarak basit yargılama usulünün uygulanmaması nedeniyle küçüklere verilecek cezada dörtte bir oranında indirimin uygulanmaması suça sürüklenen çocuğun fazla ceza almasına neden olacaktır. Ölçülülük açısından ceza adalet sisteminin bir bütün olarak ele alınması gerekir. 5237 sayılı Kanun'da yaş küçüklüğü ceza sorumluluğunu azaltan bir neden olarak düzenlenmiş anılan Kanun'un 31. maddesinde çocuklara verilecek cezada belirli miktar ve oranlarda indirim yapılacağı belirtilmiştir.

160. Dolayısıyla ceza uyuşmazlıklarında çocuğun iradesine bağlı olmaksızın genel yargılama usulüne göre yürütülen bir yargılamada karar verilmesinin çocuğun yüksek yararına olduğu, ayrıca 5237 sayılı Kanun'a göre yaş küçüklüğüne bağlı olarak suça sürüklenen çocuklar hakkında cezalarda belirli oran ve miktarlarda indirim yapılacağı dikkate alındığında suça sürüklenen çocuklar hakkında basit yargılama usulüne bağlı olarak dörtte bir oranında indirimin uygulanmamasını öngören kuralın getirdiği farklı uygulamanın küçüklerin korunarak kamu yararının sağlanması amacına ulaşma bakımından orantılı olmadığı söylenemez. Dolayısıyla kuralın eşitlik ilkesini ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

161. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 8., 9., 13., 36., 38., 87., 90., 138. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

5. Kanun'un 252. Maddesinin İncelenmesi

a. (1) Numaralı Fıkranın Birinci ve İkinci Cümleleri

162. 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesinin itiraz konusu (1) numaralı fıkrasında basit yargılama usulüne göre verilen karara yönelik itirazın usul ve sonuçları düzenlenmiştir.

163. Anılan fıkranın birinci cümlesinde 251. madde uyarınca verilen hükümlere itiraz edilebileceği, ikinci cümlesinde ise söz konusu karara süresi içinde itiraz edilmemesi hâlinde kararın kesinleşeceği hükme bağlanmıştır.

164. Kuralda basit yargılama usulüne göre verilecek hükümlere karşı hukuki bir çare olarak itiraz yolunun öngörülmesi hukuk devleti ilkesinin zorunlu bir sonucu olduğu gibi Anayasa'nın 40. maddesinin bir gereğidir. Ayrıca anılan fıkranın ikinci cümlesinde basit yargılama usulüne göre verilen karara taraflarca itiraz edilmemesinin hükmün kesinleşmesi sonucunu doğurmasının öngörülmesi de kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Bu yönüyle kurallarda hukuk devletine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

165. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Fıkranın birinci cümlesi yönünden Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Basri BAĞCI bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 6., 7., 8., 9., 10., 13., 36., 38., 87., 90., 138. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b. (2) Numaralı Fıkranın Birinci Cümlesi

166. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 140. maddesi yönünden de incelenmiştir.

167. Kuralla 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesine göre verilen kararlara itiraz hâlinde hükmü veren mahkemece duruşma açılacağı ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunacağı öngörülmüştür.

168. Kuralda basit yargılama usulüne göre uyuşmazlığın esası hakkında karar vermek suretiyle kanaatini açıklayan mahkemenin itiraz üzerine yapılacak yargılamaya devam etmesinin bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca kuralda öngörülen itirazın niteliğine bakılmaksızın mahkemenin her durumda duruşma açarak yargılamaya devam etmek zorunda bırakılmasının doğuracağı sonuçlar da dikkate alındığında kural, Anayasa'nın 2. ve 141. maddeleri çerçevesinde de ele alınmalıdır.

169. Anayasa'nın 9. maddesinde yargı yetkisinin bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağı hükme bağlanmıştır. Anılan maddede yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağı ifade edilirken hâkimlerin görevlerini, yürütme ve yasama organları dâhil her türlü kurum ve kişinin baskısından uzak, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre yerine getirebilmelerini sağlamak için bağımsız olmaları kabul edilmiş; Anayasa'nın 138. ve 140. maddelerinde ise bu konuda anayasal güvenceler getirilmiştir (AYM, E.2020/35, K.2021/26, 31/3/2021, § 30).

170. Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri ifade edilmiştir. Buna göre hâkimlerin görevlerini her türlü baskı ve etkiden uzak, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre yerine getirebilmeleri sağlanarak yargı yetkisini kullanmaları güvenceye kavuşturulmuştur (AYM, E.2002/100, K.2004/109, 21/9/2004). Anayasa'nın 140. maddesinin ikinci fıkrasında ise hâkimlerin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yapacakları hükme bağlanmıştır.

171. Genel olarak tarafsızlık davanın çözümünü etkileyecek bir ön yargı, tarafgirlik ve menfaate, davanın tarafları karşısında ve onların leh veya aleyhlerinde bir düşünce veya menfaate sahip olunmamasını ifade eder. Anayasa'nın 36. maddesinde mahkemelerin tarafsızlığından açıkça bahsedilmemekle beraber tarafsız mahkemede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının bir unsurudur. Ayrıca mahkemelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığının birbirini tamamlayan iki unsur olduğu dikkate alındığında -Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- Anayasa'nın 138. ve 140. maddelerinin de tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Tahir Gökatalay*, § § 60, 61).

172. Tarafsızlığın mahkemenin yapısı ve işleyişi ile davaya bakmakla görevli hâkimin davranışları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Hâkimin birey olarak mevcut davadaki kişisel tarafsızlığı, tarafsızlığın öznel yönünü, kurum olarak mahkemenin kişide bıraktığı tarafsızlık izlenimi ise tarafsızlığın nesnel boyutunu ortaya koyar (*Tahir Gökatalay*, § 60).

173. Öznel tarafsızlık, davaya bakacak hâkimin davanın taraflarına karşı eşit, yansız ve ön yargısız olması, hiçbir telkin ve baskı altında kalmadan hukuk kuralları çerçevesinde vicdani kanaatine göre karar vermesini gerektirir (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015). Esasen bu

durum tarafsızlığın ön şartı olan mahkemelerin bağımsızlığının da bir sonucudur. Hâkimin mahkeme dışı unsurlara karşı bağımsızlığı ne derece önemliyse kişisel düşünce, anlayış ve önyargılarından soyutlanarak yargılama faaliyetini yürütmesi, başka bir deyişle kendine karşı bağımsız olması da o derece önemlidir.

174. Nesnel tarafsızlık, yargısal sistemin ve bu kapsamda mahkemelerin kuruluş, işleyiş ve yapısının taraflar ve üçüncü kişiler nezdinde yargılama faaliyetinin tarafsız yürütüldüğü izlenimini sağlayacak şekilde oluşturulmasını gerektirir. Kurumsal tarafsızlık için de ön şart mahkemelerin bağımsız olmasıdır (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015). Bununla birlikte tarafsızlığa ilişkin herhangi bir meşru kaygı veya korkuyu bertaraf edecek yeterli güvencelerin sağlanması gerekmektedir (*Tahir Gökatalay*, § 62).

175. Bu yönüyle hâkimin davayla ilgili önyargılı davranabileceği kaygısını bertaraf eden bir sistemin oluşturulması tarafsızlığın yanında hâkimin kendisine karşı bağımsız olmasını sağlayacaktır. Hâkimin daha önce davanın esasına dair görüşünü açıklaması devam eden yargılamada vereceği aynı nitelikteki karar açısından önyargılı bir yaklaşım sergileyebileceği sonucunu oraya çıkarılabilir. Bu durum tarafsızlık açısından kişiler nezdinde makul güvenin oluşmasını engelleyerek yargılamayı hakkaniyet boyutundan uzaklaştırabileceği gibi hâkimi açıkladığı önceki görüşü nedeniyle iç dünyasında oluşan baskının etkisiyle hareket etmesine de neden olabilir.

176. AİHM tarafsızlık ilkesini değerlendirirken uyuşmazlığın esasıyla ilgili karar veren hâkimin yalnızca yargılamanın önceki aşamalarında görev almasını tarafsızlık ilkesinin ihlali için yeterli bir neden olarak kabul etmemiştir. AİHM konuyu esasa dair karar öncesi hâkimin yaptığı işlemler ve verdiği kararların kapsam ve içeriğini dikkate alarak değerlendirmiştir. AİHM'e göre hâkimin tarafsızlığı ilkesinin zedelenmemesinde temel kıstas önceki aşamalarda yapılan işlem ve alınan kararların sanığın suçluluğu hususunda belirleme yapmaması, bu konuda herhangi bir ön yargı oluşturmaması gerekmektedir (*Hauschildt/Danimarka*, B. No: 10486/83, 24/5/1989, §§ 47-49).

177. Bu ilkeler çerçevesinde tarafsız mahkemede yargılanma hakkı değerlendirilirken basit yargılama usulünde mahkemenin ilk aşamada ve itiraz sonrası verdiği kararların kapsam ve niteliğinin dikkate alınması gerekmektedir. Esasen söz konusu Kanun'un 251. maddesine göre verilen karar, hâkimin dosyadaki mevcut deliller çerçevesinde yapacağı değerlendirme sonucu sanığın suçluluğuyla ilgili o ana kadar kesin kanaatini açıklayan bir hükümdür. Bu yönüyle anılan kararın Mahkemenin genel yargılama usulüne göre yapacağı yargılamada uyuşmazlığın esasına yönelik vereceği herhangi bir karardan farkının bulunmadığı açıktır. Ayrıca anılan kararların doğuracakları etki ve sonuç itibarıyla da farklı oldukları söylenemez. Nitekim basit yargılama usulünün uygulanması sonucu verilen karara itiraz edilmemesi hâlinde söz konusu karar genel usul hükümlerine göre verilen karar gibi kesin ve infaz edilebilir nitelikte olacaktır.

178. Bu itibarla kuralda basit yargılama usulünün ilk aşamasında verilen karara karşı yapılan itiraz üzerine hükmü veren mahkeme tarafından duruşma açılarak yargılamaya devam edilmesinin öngörülmesi, davanın esasına dair görüşünü açıklayan bir hâkim tarafından yeniden yargılama yapılması anlamına gelmektedir. Gerçekten itiraz sonrası yapılan yargılamaya görüşünü açıklayan bir hâkimle devam edilmesi basit yargılama usulünün ikinci aşamasının uygulanmasını gereksiz kılacaktır. Kanun'un 251. maddesine göre verdiği kararlar uyuşmazlık hakkında ne tür bir kanaate sahip olduğu anlaşılan hâkimin kural kapsamında itiraz üzerine yeniden yapacağı yargılamanın taraflar açısından sonucu değiştirmeyecek usule ilişkin bir işlem olmaktan öteye geçmeyeceği açıktır.

179. Dolayısıyla hâkimin basit yargılama usulüne göre verdiği kararda açıkladığı esasa yönelik görüş, itiraz üzerine yapılacak yargılamada verilecek karar açısından kişiler nezdinde bir önyargı ve hâkim açısından da baskı unsuru oluşturabilecektir. Bu yönüyle basit yargılama usulünde verilmiş karara itiraz üzerine hükmü veren mahkemece yargılamaya devam edilerek karar verilmesi, mahkemenin tarafsızlığı yönünden makul güvenin oluşmasını, hâkim açısından kendine karşı bağımsız hareket etmesini engelleyen bir durum olarak görülecektir. Bu itibarla kural, tarafsız mahkemede yargılanma hakkına aykırılık oluşturmaktadır.

180. Öte yandan Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesi gereği kanunların kamu yararının sağlanması amacıyla yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi, hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi ve kazanılmış hakları ihlal etmemesi anılan maddede belirtilen hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 341).

181. Yine Anayasa'nın 36. ve 141. maddelerine göre devletin davaların makul bir süre içinde bitirilmesi yönünde pozitif bir yükümlülüğü bulunmaktadır.

182. Kural, basit yargılama usulüne göre verilen karara yapılan itirazın niteliğine bakılmaksızın mahkemenin her durumda duruşma açarak yargılamaya devam etmesini öngörmektedir. İtiraz üzerine her durumda duruşmalı yargılama yapılması özellikle yargılama süreci ve cezalandırma faaliyeti yönünden farklı sonuçlar doğurmaktadır.

183. Basit yargılama usulüne göre verilen kararın diğer ceza yargılamalarında verilen kararlardan farkının olmadığı açıktır. Bu karara delillerin yanlış değerlendirilmesi, suçun vasıf ve mahiyetinde hataya düşülmesi gibi esasa ilişkin nedenlerin yanında vekâlet ücreti, yargılama giderinin yanlış hesaplanması, artırım ve indirim oranının veya ceza miktarının yanlış uygulanması gibi usule ilişkin nedenlerle itiraz edilmesi de söz konusu olabilir. Yine usule ilişkin nedenlerin mahkemenin kendiliğinden hükme geçirmesi gereken hususlarda karar vermemesinden kaynaklanması mümkündür.

184. Kuralla sanık veya mağdur ya da şikâyetçi tarafından basit yargılama usulüne göre verilen karara hangi nedenle itiraz edildiğine bakılmaksızın her durumda duruşma açılarak yargılama yapılması zorunlu hâle getirilmektedir. Kural, itirazın niteliği gereği duruşma açılmasına gerek bulunmayan hâllerde dahi mahkemeye 251. madde kapsamında verdiği kararı düzeltme imkânı tanımamaktadır. Bu durumun basit yargılama usulünün ihdas edilmesinde temel amaç olan yargılama sürecinin hızlı bir şekilde sonuçlandırılmasına olumsuz etkide bulunacağı açıktır. Dolayısıyla Kanun'un 251. maddesine göre verilen karara itiraz üzerine mahkemenin dosya üzerinden sonuçlandırılabilir itirazlarda dahi yargısal sürecinin uzamasına neden olacak şekilde her durumda duruşma açarak yargılamaya devam etmek zorunda bırakılması Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmasına ilişkin ilkeye aykırılık oluşturmaktadır.

185. Bununla birlikte itiraz üzerine duruşma açılarak yargılama yapılması sanığın cezalandırılması yönünden de bazı sonuçlar doğurmaktadır.

186. Kanun'un 252. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre, Mahkeme itiraz üzerine karar verirken, 251. madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği hükümlerle bağlı değildir. Ayrıca sanığın basit yargılama usulü kapsamında verilen karara itiraz etmesi hâlinde Kanun'un 251. maddesinin (3) numaralı fıkrasında öngörülen indirimden yararlanmaması da mümkün değildir. Mahkemenin usul kapsamında ilk aşamada verdiği kararla bağlı olmaması ve sanığın itirazı hâlinde indirim oranının korunmamasının, vekâlet ücreti, yargılama giderinin yanlış hesaplanması gibi

usule yönelik basit nedenlerle karara itiraz edilmesi durumunda dahi beraat eden sanığın cezalandırılması ya da önceki cezaya göre daha ağır cezaya hükmedilmesi gibi aleyhe sonuçlar doğurması söz konusu olabilir.

187. Ayrıca itiraz üzerine her şartta yargılamanın duruşmalı yapılmasının sonuçlarından birisi de usule ilişkin basit hatalar nedeniyle yapılan itirazın sanık dışındaki kişiler (Cumhuriyet savcısı, şikâyetçi, mağdur) tarafından ileri sürülmesi hâlinde basit yargılama usulü kapsamında verilen hükümde sanık hakkında öngörülen indirimın korunmaması ihtimalidir. Çünkü 252. maddenin (3) numaralı fıkrasına göre, sanık hakkında Kanun'un 251. maddesi kapsamında verilen kararda beraat kararı gibi suçluluk tespitinin yapılmadığı hâllerde indirim uygulanmadığından itiraz üzerine yapılan yargılamada verilecek mahkûmiyet kararında dörtte birlik indirim uygulanmaması sonucu ortaya çıkacaktır. Başka bir ifadeyle basit yargılama usulünün ilk aşamasında suçluluk tespiti yapılmayan kararlar açısından, itirazın sanık dışındaki yargılama sùjeleri tarafından ileri sürüldüğü hâllerde ilk aşamada verilen hükümde dörtte bir oranında indirim uygulanmadığı için itiraz üzerine verilen mahkûmiyet kararında anılan indirimın korunması da söz konusu olmayacaktır.

188. Dolayısıyla kural kapsamında duruşma yapılmasını gerektirmeyen basit nitelikte usule ilişkin itirazlarda dahi yargılamanın duruşmalı yapılmasının sanık açısından doğuracağı sonuçlar adalet ve hakkaniyet ölçütleriyle bağdaşmamaktadır. Bu yönüyle kural, hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

189. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 9., 36., 138., 140. ve 141. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 6., 7., 8., 10., 13., 38., 87. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

c. Maddenin Kalan Kısmı

190. 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin iptali nedeniyle anılan maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü cümleleri ile (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle söz konusu fıkralar ve cümleler 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu kurallar yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

191. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

192. 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin iptali nedeniyle anılan maddenin uygulanma imkânı kalmayan (2) numaralı fıkrasının ikinci, üçüncü ve dördüncü cümleleri ile (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptalleri gerekir.

VII. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

193. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa*

Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.” denilmekte, 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

194. 5271 sayılı Kanun’un 252. maddesinin (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının iptalleri nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VIII. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun’un;

A. 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Basri BAĞCI’nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkralarının Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. (6) numaralı fıkrasının Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Basri BAĞCI’nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. (7) numaralı fıkrasında yer alan “...yaş küçüklüğü...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Basri BAĞCI’nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Basri BAĞCI’nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. İkinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (2) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. İkinci, üçüncü ve dördüncü cümlelerinin 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALLERİNE, iptal hükümlerinin Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN

Esas Sayısı : 2020/79
Karar Sayısı : 2023/113

RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALLERİNE, iptal hükümlerinin Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

22/6/2023 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 251. maddesinin (1) ve (6) numaralı fıkraları ile 252. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir.

2. Üye Yusuf Şevki Hakyemez'in karşıoyunda açıklanan gerekçelerle kuralların Anayasa'ya aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Başkan

Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanunun 251. maddesinin basit yargılama usulünün düzenlendiği 1. fıkrasının ilk cümlesinde hakime bu usulün uygulanması konusunda takdir yetkisi veriliyor. İkinci cümlesiyle bir bütün olarak düzenlenen fıkra da anılan yetkinin verilmesinde anayasal denetim açısından bir sorun bulunmamaktadır. Doğal olarak böyle bir hukuki kurumun uygulanabilir olup olmadığı belirlenmesi, başka deyişle uygulanmasına ilişkin kamu yararının belirlenmesi konusunda hakime takdir yetkisi tanınmalıdır. Bununla birlikte tanınan takdir yetkisine ilişkin yeterli objektif kriterlerin kanunda belirtilmiş olup olmaması anayasal denetim bakımından önem taşımaktadır.

2. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, belirli, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin **keyfi uygulamalarına karşı** koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (bkz. AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154).

3. Bununla birlikte incelenen kuralda hakimin basit yargılama usulünü uygulayabilmesi için belirli olan husus yalnızca ilgili suçların ceza miktarlarına ilişkin kriterdir. Hakim, iddianame ile hakkında dava açılan suçun bu nitelikte olup olmadığını belirledikten sonra takdir yetkisini kullanacaktır. Ne var ki hakimin takdir yetkisini hangi kriterler uyarınca kullanacağına ilişkin olarak kuralda bir belirleme yapılmamıştır. Bu durumda kurumun mahiyetinden hareketle hakimin bu konuda bazı objektif kriterleri esas alması gerektiği ileri sürülebilir. Örneğin iddianamedeki nitelemenin fiille uyumlu olup olmadığı ve dosyanın o hali ile delil durumunun olayın aydınlatılması bakımından yeterli olup olmadığı, yine mevcut delillere göre mahkumiyetin kuvvetle muhtemel olduğu kanısının oluşması gerekliliğinin denetlenmesi gerektiği söylenebilir. Yorumla bunlar söylenebilir ise de kuralda yer almayan unsurların her bir dava dosyasında ve her hakim tarafından uygulanmasının sağlanması bakımından yeterli olmayacağı açıktır. Kuraldaki bu belirsizlik nedeniyle benzer olaylar, dosyalar hakkında farklı hakimler tarafından farklı veya keyfi uygulamalar yapılarak adalete olan güvenin sarsılmasına yol açılabileceği anlaşılmaktadır. Bu durum somut olarak, benzer olaylarda bazı sanıkların daha az, bazılarının daha fazla

Esas Sayısı : 2020/79
Karar Sayısı : 2023/113

cezalandırılmasına yol açabilecektir. Başka deyişle kuralda yetkinin keyfi kullanımını önleyecek, belirsizliği giderecek güvencelerin yer almaması hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

4. Öte yandan 6. fıkra hakimin gerekli gördüğü her durumda genel hükümlere göre yargılama yapabileceği belirtilmektedir. Yukarıda belirtilen gerekçeler bu fıkra yönünden de geçerlidir. Hakimin hangi nedenlerle genel hükümlere göre yargılama yapmayı takdir edeceğine ilişkin hususlar açıklanmamaktadır. Birinci fıkradaki belirsizlikle de bağlantılı olan bu durum uygulamada farklı uygulamalara neden olabilecektir. Belirtilen gerekçelerle 251. maddenin 1. ve 6. fıkralarının iptal edilmesi gerektiği görüşümdedir.

5. Mahkememiz çoğunluğunca, 252. maddenin 1. fıkrasının ilk cümlesinin iptal isteminin reddine karar verilmiştir. Kural ile hakimin basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde kurduğu hükme itiraz yolu düzenlenmektedir. Bununla birlikte hakimin basit yargılama usulünün uygulanmamasına, başka deyişle davanın genel hükümlere göre yürütülmesine ilişkin kararına karşı bir itiraz imkanı tanınmamıştır. Benzer dosyalardaki uygulamalar gözetildiğinde sanığın basit yargılama usulünün şartlarının oluşmasına karşı kendisi hakkında bu usulün uygulanmamasının kanuna aykırı olduğuna ilişkin iddialarını dile getirebileceği bir yasa yolu kanunda düzenlenmemiştir. Genel hükümler uygulanarak nihai karar verildiğinde ceza indirimini öngörülen basit yargılama usulünün neden uygulanmadığına ilişkin itirazın istinaf ve temyiz yasa yollarında incelenmesi imkanı bulunmamaktadır. Etkili bir giderim sisteminin kurulmaması anlamına gelen bu durum Anayasa'nın 40/1. maddesine aykırı olduğundan kuralın iptali gerektiği görüşümdedir.

Başkanvekili

Hasan Tahsin
GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

Sayın Başkanvekili Hasan Tahsin Gökcan'ın karşıoy gerekçesine aynen katılıyorum.

Üye

Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden

düzenlenen 251. maddesinin (1) ve (6) numaralı fıkralarının ve 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Dava konusu 251. maddenin (1) numaralı fıkrasında asliye ceza mahkemesince iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği ve bu Kanun'un 175. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca duruşma günü belirlendikten sonra basit yargılama usulü uygulanmayacağı öngörülmektedir. (6) numaralı fıkrada ise mahkemece gerekli görülmesi hâlinde bu madde uyarınca hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebileceği hüküm altına alınmaktadır.

3. Bu iki fıkrada düzenlenen konularla ilgili gerçekleştirilen Anayasa'ya uygunluk denetiminde asıl üzerinde odaklanması gereken husus hakim basit yargılama usulünün uygulanmasına karar vermesi ile ilgili sahip olduğu takdir yetkisi noktasında karşımıza çıkmaktadır. Dava konusu kurallarda ifade edildiği üzere asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği ve mahkemece gerekli görülmesi hâlinde bu madde uyarınca hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebileceği düzenlenmektedir.

4. Esasında kanun koyucunun dava konusu kurallarda olduğu şekilde adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünü benimsemesi elbette mümkündür. Adil yargılanma hakkının güvencelerine aykırılık söz konusu olmadığı sürece kanun koyucunun bu belirlemede Anayasa'ya uygun bir takdir yetkisi kullanımı söz konusudur. Bununla birlikte basit yargılama usulünü düzenleyen dava konusu fıkralardaki temel Anayasa'ya aykırılık hakim bu kapsamdaki suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmamasına karar vermesi noktasında gündeme gelmektedir. Zira hakim tarafından basit yargılanma usulünün uygulanmaması durumunda Kanun'da bunun da denetime tabi tutulduğuna dair açık bir düzenleme yer almamaktadır.

5. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Basit yargılama usulüne itiraz" başlıklı 252. maddesinde 251. madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte bu kuraldan hareketle hakim basit yargılama usulünü uygulamadığı durumların bu kapsamda itiraza tabi hükümler olduğunu söyleyebilmek çok kolay değildir. Bu yönü ile kuralda bir belirsizlik bulunduğu aşikardır.

6. Zira basit yargılama usulüne itirazı düzenleyen 252. maddedeki düzenlemede 251. madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebileceği belirtilmekte olup bu bağlamda itiraz edilebilecek hükümlerin sadece basit yargılama usulüne göre verilen hükümler olduğu anlaşılmaktadır.

7. Dolayısıyla burada gerçekleştirilen Anayasa'ya uygunluk denetiminde hakim tarafından Kanun'un 251. maddesi kapsamına giren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmamasına karar vermesi durumunda bunun da itiraza tabi olduğunu düzenleyen açık bir kuralın bulunması gerekirdi.

8. Anayasa'nın 40. maddesindeki etkili başvuru hakkı aynı zamanda hakim bu kuralda olduğu gibi basit yargılamayı uygulamaması şeklindeki takdirinin de denetlenmesini sağlayacak mekanizmaların oluşturulmasını gerektirmektedir. Mahkememiz yerleşik içtihadında ifade edildiği üzere Anayasa'nın 40. maddesi hükmüne göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerinde gerekli kolaylık ve imkânın sağlanması anayasal bir zorunluluk olup bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı

veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir. Dolayısıyla Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (Bkz.: E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, §§ 16 -17).

9. Dava konusu kurallarda hakimin sahip olduğu basit yargılama usulünün davada uygulanmamasına ilişkin takdir yetkisini hangi ilke ve usulleri dikkate alarak kullanacağı, basit yargılama usulünü uygulamama noktasında hangi ilkelere göre hareket edeceği belirlenmiş değildir. Yine bununla bağlantılı biçimde hakimin basit yargılama usulünü uygulamaması biçimindeki takdirini denetleyen açık bir hükme yer verilmemiştir. Konumuz bağlamındaki bu belirlememelerin yapılmamış olması denetlenen fıkralarla ilgili olarak Anayasa'ya aykırılığın ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.

10. Belirsizlikle ilgili Anayasa'ya aykırılık yanında basit yargılama usulünde hakimin bu usulü uygulamaması durumunda bunun Anayasa'ya aykırılığa sebebiyet vermesi noktasında önemli bir faktör dava konusu 251. maddenin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi bağlamında kendisini göstermektedir. Bu hükme göre basit yargılama usulü benimsenerek gerçekleştirilen yargılamalarda mahkumiyet kararı verildiğinde sonuç ceza dörtte bir oranında indirim tabi tutulmaktadır.

11. Dolayısıyla Kanun'un 251. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesindeki indirim dikkate alındığında hakimin takdirine bağlı biçimde basit yargılama usulünün uygulanmadığı durumlarda bu kararın denetiminin düzenlenmemiş olması kişilere daha ağır bir ceza verilmesine neden olacaktır. Bu durumda basit yargılama usulünün uygulanmaması kişiler aleyhine sonuç doğuracaktır. Oysa adil yargılanma hakkının güvencelerine uygun yargılama yapma noktasında kişiler hakkında hakimin takdirine bağlı biçimde basit yargılama usulünün uygulanmamasının denetimini sağlayan güvencelere Kanun'da yer verilmesi durumunda hakimin bu takdirinin denetlenmesi sayesinde kişiler aleyhine sonuç doğurabilecek bu kararın etkili biçimde denetimi ve uğradığını ileri sürdüğü hak ihlallerine karşı etkili bir giderim yolu sağlanmış olacaktır.

12. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 251. maddesinin (1) ve (6) numaralı fıkralarının ve 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'nın 2. ve 40. maddelerine aykırı olduğu için iptali gerektiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye

Yusuf Şevki
HAKYEMEZ

Karşı Oy

A- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanun'un (CMK) 1 ve 6. fıkraları:

1. Kanun koyucu birinci fıkradaki düzenleme ile adli para cezası ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasını tercih konusunda hakime mutlak bir takdir hakkı vermiştir.

2. Dahası söz konusu maddenin altıncı fıkrasında aynı mutlakıyeti devam ettirerek hakimin gerekli görmesi halinde hüküm verinceye kadar sebebe bağlı olmaksızın bu tercihten vazgeçmesine imkan tanımıştır.

3. Hakimin basit yargılama usulünün uygulanmasını tercih etmesine dair yetkisini kullanması için kendisine tanınan süre ise çok kısa tutulmuş olup tensiple duruşma gününün belirlenmesi durumunda basit yargılama usulünün uygulanma imkanı tamamen ortadan kalkmaktadır. Bu düzenleme ile iddianamenin kabulü ile duruşma gününün belirlenmesi arasındaki kısa süre içerisinde söz konusu yetkinin kullanılması gerekmektedir.

4. Şüphe yok ki hakimin takdir hakkını kullanması hem yargılama hem de karar süreçlerinin önemli bir parçasıdır. Diğer taraftan hakimin takdir hakkını kullanırken keyfiliğe kaçmasını önleyecek tedbirlerin alınmış olması da hukuk devleti açısından önemli bir gerekliliktir.

5. Nitekim 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun takdiri indirim nedenlerinin düzenlendiği 62. maddesinin ikinci fıkrasında indirim nedenlerinin belirlenmesi konusunda failin geçmişi, sosyal ilişkileri fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışları veya cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri husus gibi hususların göz önünde tutulması kanunla hüküm altına alınarak takdir yetkisinin kullanılmasında bir takım kıstaslar belirlenmiştir.

6. Buna karşılık itiraza konu edilen düzenlemede ise yargılamaya konu eylemin gerektirdiği cezanın türü ve miktarı dışında hiçbir uygulama kıstasına yer verilmemiştir. Basit yargılama usulünün uygulanması durumunda failin cezasında dörtte bir oranında indirim yapılacak olması hususu gözetildiğinde hakimin hiçbir kritere bağlanmayan bu tercihinin fail açısından ciddi sonuçlar doğurduğu da izahtan varestedir.

7. Kanun koyucunun bu tercihini daha da ağırlaştırılan diğer bir husus ise, hakimin basit yargılama usulünü tercih etmesi durumuna yönelik olarak CMK.nın 262. maddesinde itiraz imkanı bulunmasına rağmen hakimin basit yargılama usulünü tercih etmemesi haline ilişkin hiçbir itiraz yolu öngörülmemiş olmasıdır.

8. İstinaf ve temyiz incelemelerinde basit yargılama usulünün uygulanmaması yönündeki zımni tercihin denetlenmediği de dikkate alındığında failin ciddi bir indirimden mahrum edildiği ve bununla denetim dışı bırakıldığı oldukça barizdir.

B- 251. maddenin 7. fıkrasında yer alan "...yaş küçüklüğü..." ibaresi:

9. Söz konusu düzenleme basit yargılama usulünün yaşı küçük sanıklar hakkında uygulanmayacağını amirdir.

10. Yaşı küçük sanıkların ceza yargılamasında kendilerini savunma hususunda dezavantajlı bir konumda bulduklarını yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu durumu gözetken kanun koyucu CMK.nın 150/2. maddesinde çocuk sanıklar açısından müdafî görevlendirmesini zorunlu kılmıştır.

11. Müdafî yardımından istifade eden yaşı küçük sanığa basit yargılama usulünün uygulanması ve bu usulün sağladığı ceza indiriminden yararlanmamasını gerektirecek makul bir gerekçenin varlığını iddia etmek mümkün değildir. Basit yargılama usulünün sanıkları dezavantajlı bir konuma sevk ettiği maddi bir vakıa ise bu durum sadece çocuklar açısından değil tüm sanıklar yönünden söz konusu olacaktır ki bu da basit yargılama usulünü herkes açısından anayasal anlamda sorunlu bir konuma sürükleyecektir.

12. Müdafî refakatinde yargılama sürecini yürüten çocuk sanığın basit yargılama usulünün uygulanmasında büyük sanıklardan daha dezavantajlı konumda olduğunu iddia etmek mümkün gözükmemektedir.

13. Kanaatimizce basit yargılama usulünün muhataplarına sağladığı ceza indiriminden çocuk sanıkları mahrum bırakmanın makul bir gerekçesi bulunmamaktadır. Dahası TCK.nun 31. maddesinde zaten çocuklar açısından bir indirim sağlandığı ve bu nedenle çocukların basit yargılama usulü uygulamasından hariç tutulduğu gerekçesi ise indirim gerektiren bir çok durumun (teşebbüs, haksız tahrik, değer azlığı vb.) basit yargılama kapsamında bulunması nedeniyle çocuklar aleyhine getiren uygulamanın meşru gerekçesi olmaktan ziyade düzenlemenin eşitsizliğine delalet eden yönünün teyidi mahiyetinde olacaktır.

C- 252. maddenin 1. fıkrasının 1. cümlesi:

14. Söz konusu düzenleme basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmesi durumunda bu karara karşı itiraz edilebileceğini hüküm altına almaktadır. 251. maddenin 1. fıkrası ile ilgili değerlendirmelerimizde ifade edildiği gibi sorun basit yargılama usulünün uygulanmaması durumunda ortaya çıkmaktadır. Kurumun uygulanmaması durumunda bu hâl bir karar verilmesine bağlanmamıştır.

15. Duruşma gününün belirlenmesi ile zımni olarak basit yargılama usulünün uygulanmamasına karar verilmiş olmaktadır. Her hangi bir kritere bağlanmayan bu tercihin denetlenmesi fiilen mümkün de değildir. Zira kuruma yönelik itirazın düzenlendiği CMK.nın 252. maddesi usulün uygulanmasına karar verilmesi durumuna yönelik hali itiraz konusu yapmakta aksi halin denetlenmesini öngörmemektedir.

16. Halbuki muhatapları açısından cezadan dörtte bir oranında indirim sağlayan basit yargılama usulünün uygulanmaması doğrudan kişilik haklarını ilgilendirdiğinden Anayasa'nın 40. maddesi gereğince bu tercihe yönelik lehte ve aleyhte kanuni yollara müracaat imkanının düzenlenmesi ve bunun verilen kararda gösterilmesi gerekmektedir (AYM. E. 2019/102, K. 2019/99, 25/12/2019, 16. prg.).

17. Diğer taraftan mutat kanun yolu denetimlerinde de basit yargılama usulünün uygulanmama yönündeki zımni tercih yargısal kontrole tabi tutulmamaktadır (Yargıtay 8. CD. 28/12/2022 gün, 2012/15919 Esas, 2022/20026 sayılı Kararı, Yargıtay 12. CD.nin 26/12/2022 gün, 2021/7596 Esas, 2022/10625 sayılı Kararı).

18. Bu tablo karşısında basit yargılama usulünün uygulanmamasına yönelik tercihin yasal bir denetime tabi tutulmaması Anayasa'ya uygun bulunmamaktadır.

19. İzah edilen bu gerekçelerle incelemeye konu edilen kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ve iptal edilmeleri gerektiğini değerlendirdiğimizden çoğunluğun aksi yöndeki görüşlerine iştirak edilmemiştir.

Esas Sayısı : 2020/79
Karar Sayısı : 2023/113

Üye
Basri BAĞCI